

Пунктуационна норма. Пунктуационни знаци в сложното изречение – Урок - ОБОБЩЕНИЕ

Да си припомним:

1. Кое изречение е сложно?

Запомни!

- Сложно е изречение, в което **има повече от едно сказуемо**.
- Простите изречения в състава на сложното **са най-малко две**.
- Те се свързват със **съюзи, съюзни думи** (въпросителни и относителни местоимения и местоименни наречия) **или безсъюзно**.

2. Кои са видовете сложни изречения?

Сложно съчинено изречение – простите изречения в него са **равнопоставени, не зависят едно от друго и са свързани безсъюзно или със съчинителни съюзи**.

Майката сложи масата за вечеря и покани децата.

Сложно съставно изречение – простите изречения в него са **смислово и граматически неравнопоставени** (главно и подчинено изречение), свързват се с **подчинителни съюзи, със съюзни думи или с частици** (ли, дали).

Докато всички пристигнат в хижата, първите седнаха да си почиват.

Сложно смесено изречение – простите изречения в него са **най-малко три**, като между тях има **поне една съчинителна и една подчинителна връзка**.

Те често канят приятели на вечеря, разговарят с тях на различни теми, като гледат да не намесват политиката в разговора си.

ЗАДАЧА:

Напишете по едно сложно съчинено, сложно съставно и сложно смесено изречения.

3. Пунктуация на сложното съчинено изречение

- а. Запетая се пише пред всички съчинителни съюзи, свързващи простите изречения в сложно съчинено изречение, с изключение на еднократно употребените съюзи **и** и **или**. Пред еднократно употребените **и** и **или** се пише запетая само ако пред тях има вметнат израз, обособена част или обръщение.

Видях приятелите си, но не им се обадох.

Той направо подскочи, зарадван от новината, и изхвърча от стаята.

- б. Запетая се пише пред втория и т.н. съюз, ако съюзите **и** и **или** се повтарят, а също и пред втората част на двойните съюзи: **ли – или, дали – или, или – или** и др.

И се видяха с приятели, и отпразнуваха празника.

Или си съгласен с мен, или защитаваш своето мнение.

- в. Запетая се пише между простите изречения на сложното съчинено изречение, ако те са свързани безсъюзно.

Вечерта бавно обгърна селцето, луната изгря, звездите се разсипаха по небето.

- г. В края на изречение с разделителните съюзи **ли – или, дали – или** се пише въпросителен знак.

Дали ще купи тази кола, или ще предпочете по-нова?

ЗАДАЧИ:

Напишете едно сложно съчинено изречение с един от съюзите **и/или**.

Напишете едно сложно съчинено изречение с двоен съюз по избор.

Напишете по едно сложно съчинено изречение, в което простите изречения са свързани безсъюзно.

4. Пунктуация на сложното съставно изречение

- a. Ако първо поред е подчиненото изречение, то задължително се отделя със запетая в края.

Когато решиш, можеш да ни дойдеш на гости.

- b. Ако подчиненото изречение разкъсва главното, запетая се поставят от двете му страни, както при обособена част.

Това, което са го намислили, няма да го бъде.

- c. Ако първо е главното изречение, поставянето на запетая се определя от използвания съюз:

► Поставя се запетая, ако са използвани:

- относителни местоимения и местоименни наречия

Познаваш ли момчето, което срещнахме?

- подчинителни съюзи

Разбрах, че автобусът ще закъснее много.

- два съюза един след друг, ако първият е многосричен. Запетаята се поставя между съюзите.

Тя дълго избягваше срещите с мен, въпреки че, когато ѝ се извиних, ми прости.

► НЕ се поставя запетая, ако са използвани:

- въпросителни местоимения и местоименни наречия

Не знаеш ли кого са поканили на вечеря?

- подчинителни съюзи **да** и **дали**

Бързах да помогна на семейството си.

- уточняващи наречия (**едва**, **точно**, **даже**, **именно** и др.) или отрицателната частица **не**

Прибрах се вкъщи точно когато рухна силен дъжд.

Защитих го не защото ми е стар приятел.

- два съюза един след друг, ако първият е едносричен

Бързах много, но като отидох, тържеството беше вече към края си.

- относителни местоимения, които въвеждат израз, поясняващ пряко сказуемото в главното изречение.

Купи каквото ти харесва!

Запомни!

НЕ се пише запетая:

- пред **че**, ако е в състава на съюзите **макар че, въпреки че, освен че, при положение че**. Запетаята се пише **пред целия съюз**.

Тони се справи със задачите, въпреки че беше отсъствал дълго от училище.

- пред съюз/съюзна дума, ако е в съчетание с предлог. Запетаята се пише **пред предлога**.

Градът, за който бях чела много, се оказа още по-очарователен.

ЗАДАЧИ:

Напишете едно сложно съставно изречение като използвате относителни местоимения или относителни местоименни наречия.

Напишете едно сложно съставно изречение като използвате въпросителна дума.

Напишете едно сложно съставно изречение като използвате като използвате съюз или съюзна дума.

5. Пунктуация на сложното смесено изречение

- Пунктуацията на сложното смесено изречение е комбинация от правилата, които важат за сложното съчинено и сложното съставно изречение.
- Обърнете внимание, че запетая може да се пише и пред еднократно употребени съюзи **и** и **или**, ако те са след подчинено изречение, чийто край трябва да се отбележи.

Да отидем на кино, за да гледаме новия български филм, и после ще хапнем някъде.

ИЗПЪЛНЕТЕ ЗАДАЧИТЕ:

Вярна или грешна е пунктуацията в изреченията?

	ВЯРНО	НЕВЯРНО
Ти подготви доклада си и после излез с приятели!	☐	☐
Ще излезем ли на разходка или ще си останем въщи?	☐	☐
Вървяха дълго през гората, но хижата не се виждаше.	☐	☐
Вики беше прав, но, мислейки за нея, отстъпи в спора.	☐	☐

Къде е допусната пунктуационна грешка?

- ☐ Дъждът ту спираше, ту отново се изливаше като из ведро.
- ☐ Хем уж тръгва с нас хем се отделя от групата, трудна работа!
- ☐ Тони е мой приятел, но разчитам повече на Миро, той никога не ме е лъгал
- ☐ Нито си научил урока, нито си написал домашната работа.

В кои изречения е допусната пунктуационна грешка?

- ☐ Благоденствието създава приятели, а неволята ги проверява.
- ☐ Братът може да не ти е приятел но приятелят ти е винаги брат.
- ☐ Никога не съм мечтала за успеха аз просто работих за него.
- ☐ Приятелството не е едно нещо а са милион малки неща.

В кои изречения НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- ☐ Умните хора се учат от всичко и всеки, обикновените хора от своя опит, глупавите вече имат всички отговори.
- ☐ Никога не съм мечтала за успеха, аз просто работих за него.
- ☐ Пътят към успеха, и този към провала са почти едни и същи.
- ☐ В средата на всяка трудност, се крие възможността.

Поставете пропуснатите запетаи в текстовете:

1.

Песента Гангнам стайл като текст и визия на клипа е пародия иронизира обитателите на модния сеулски район Гангнам където се събира южнокорейската златна младеж и демонстрира безвкусни облекла и развлечения. Южнокорейски дипломати също се включват в популяризирането на изпълнителя Сай – шефът на ООН и посланикът на Корея у нас участваха в кампанията която направи певица световна суперзвезда.

2.

Няколко последователни подскока с левия и десния крак в ритъм с музиката докато ръцете имитират движение на хвърляне на ласо характерно за каубоите. Това е прословутият конски танц на корееца Сай който на 25 ноември над 200 момичета с изкуствени мустаци изтанцуваха в центъра на София. По този начин всички участници подкрепиха кампанията Movember която убеждава мъжете да си пуснат мустаци за един месец след което може и да ги обръснат. Целта е вниманието да се насочи към проблема с рака на простатата и да се съберат средства за борбата с него. Името идва от *то* – израз от английския жаргон за думата мустак и името на месеца. Междувременно 815 милиона гледания само за пет месеца успя да натрупа в ютюб видеото към „Гангнам стайл“ – рекорд в историята на сайта.

3

Завръщането в Ню Йорк – градът на нейната своенравна младост (по това време тя има връзка с рокаджията Лени Кравиц) изглежда уместно като се имат предвид новините за нейната раздяла с дългогодишния ѝ партньор звездата на Холивуд Джони Деп от когото има две деца.

4.

„Интернет се разви благодарение на свободата която му беше дадена. Неговото ограничаване ще навреди на конкуретоспособността на европейската икономика ще засегне иновациите ще увеличи разходите за ползването му и ще потисне развитието на бизнеса“ – заяви комисарят за индустрията Антонио Таяни. Европейският съюз се надява да бъде одобрен като консултативен член и да може да участва в дебатите в Дубай макар че няма да има право на глас. Страните членки ще преговарят по промените в телекомуникационните регламенти от свое име.

5

„Интернет трябва да остане свободен. Опитите той да стане по-скъп по-трудно достъпен и по-монополен трябва да бъдат спрени“ – за това призова Ивайло Калфин – български евродепутат социалист на дискусия във връзка с участието на ЕС в Световната международна конференция по международните далекосъобщения в Европейския парламент в Страсбург. „Интернет днес е мощно средство и мнозина искат да го контролират защото се страхуват от силата му и от хората в интернет“ – заяви той.

6

„Вълнувам се че съм в Ню Йорк защото това е градът на двайсетте ми години на свободата“ – продължава Ванеса Паради с усмивка. „Работех от 14-годишна във Франция и идването ми тук беше непознато изживяване; ходейки по улиците усещах че градът е зареден с невероятна енергия а и всичките тези светлини в небето... Много се радвам че съм тук“.

През 1922 г. Гърция окупира Западна Тракия отнемайки достъпа на България до Егейско море. Наскоро формираното Кралство на сърби хървати и словенци отново получава Вардарска Македония а също и Западните покрайнини Южна Добруджа пак е върната на Румъния. Строгите ограничения наложени на българската армия и огромните репарации в храна и пари водят до утежняване на следвоенното положение в България.

Пробивът при Добро поле е битка през Първата световна война състояла се на 15 септември 1918 година на Добро поле в Македония между български части от една страна и англо-френско-сръбски части – от друга. Битката завършва с поражение за България и пробив на фронта в резултат на който България е принудена да иска примирие и да излезе от войната. Десет дни след битката която разрушава фронта на българската армия Антантата настъпва в България като среща малка съпротива. На 29 септември 1918 г. в Солун България подписва примирие със съюзниците излизайки официално от войната. Армията подлежи на демобилизация. Правителството успява да издейства недопускане на окупация на страната от войските на съседните държави което е голям успех.

Егоизмът често е противопоставян на алтруизма но това традиционно схващане се оспорва от съвременната психология. Ерих Фром разглежда егоизма и себелюбието от гледна точка на психоанализата в своята книга „Човекът за самия себе си“. Той приема че егоистът е заинтересован само от самия себе си от своите желания и познава само едно удоволствие – само че не са тъждествени но са диаметрално противоположни. Саша Гитри определя егоиста по следния начин: „Егоист е този който никога не мисли за мен“.

Когато на своята колесница теглена от дивни коне Посейдон препуска по морето вечно шумящите вълни се отдръпват и му дават път. Равен по красотата на самия Зевс повелителят на вълните бързо се носи по безбрежното море а около него играят делфини риби изплуват от морските дълбочини и се тълпят около колесницата му. А когато размахне Посейдон страшния си тризъбец тогава като планини се надигат морските вълни, покрити с гребени от бяла пена и в морето бушува свирепа буря. С плясък се удрят тогава морските вълни о скалистия бряг и разтърсват земята. Но стига да простре Посейдон своя тризъбец над вълните и те се укротяват. Утихва бурята отново морето е спокойно гладко като огледало и едва чуто плиска на морския бряг.